

TOTORONTO

bình nguyên xinh đẹp

du ký của Trịnh hảo Tâm

Lúc 4 giờ 15 chiều thứ ba 20-7-1993, chiếc DC-10 của hãng United Airlines đã đưa tôi đến thành phố Toronto của Canada sau tổng cộng hơn 5 giờ bay từ phi trường Ontario ở miền nam California, cộng thêm một giờ đổi máy bay ở Chicago.

Từ trên cao, lúc máy bay sắp hạ cánh, vùng ngoại ô Toronto, với những ngôi nhà mới màu rượu chát nổi bật trên nền cây cỏ xanh tươi như đang độ vào xuân, mặc dù bây giờ trời đã sang hạ, khác hẳn với những bãi cỏ vàng vì thiếu nước, những cây cối xanh đen vì bị ô nhiễm bởi khói xe và ký nghệ của miền nam Cali mà tôi đang sống hàng ngày. Máy bay nghiêng và hạ thấp cao độ, khu trung tâm Toronto, với những nhà cao tầng nằm kế cận bờ hồ Ontario đã hiện ra rõ nét. Ngọn tháp có tên CN Tower vừa tượng trưng cho thành phố Toronto vừa biểu hiệu luôn cho cả Canada nằm soi bóng bên bờ hồ, mà từ trên cao, mặt hồ phản chiếu ánh nắng, nên lung linh như dát bạc.

Phi cơ hạ cánh xuống phi

trường quốc tế Pearson, nằm về phía tây bắc và cách Toronto độ nửa giờ xe. Quan thuế Canada rất dễ dàng. Nếu không có gì cần khai báo thì đi qua ngõ "No Claim". Di trú khi thấy thông hành Mỹ là khoát tay đi luôn. Nhưng đến lượt về, trở lại Mỹ, thì di trú Mỹ ngồi tại phi trường Pearson và đòi coi passport (thông hành) hoặc chứng chỉ quốc tịch Mỹ hay giấy khai sinh, nếu sinh đẻ tại Mỹ. Lượt về cũng không nên mang trái cây vào nước Mỹ. Canada, nhất là tại các khu chợ Tàu, bày bán rất nhiều trái cây nhiệt đới: trái vải tươi chỉ với giá 79 cents/pound, còn các loại khác như sầu riêng, mãng cầu, mãng cụt và nhãn thì đắt hơn độ 3\$ Canada/pound. Dân ta hay mang các thứ này về, nên quan thuế ở đây thường hay lưu ý.

Trên xa lộ, từ phi trường về nhà, quan sát địa thế xung quanh thì Toroto là một vùng bằng phẳng, không thấy một ngọn núi nào dù ở tận chân trời xa. Toronto cũng không có động đất như California đã và đang nếm mùi. Bầu trời trong xanh với mây trắng tùng cum, nhiệt độ hôm ấy khoảng 80°F,

với những làn gió nhẹ thật mát.

Tuy giữa mùa hè nhưng ánh nắng Canada cũng dịu dàng không chói chang, đốt cháy da thịt như miền nam Cali. Ngày hè ở đây cũng dài hơn, mai 9 giờ tối, trẻ con vẫn còn chơi trong công viên, vì mặt trời mới bắt đầu lặn dưới chân trời.

Vì mưa nhiều vào mùa hè, nên cây cối xanh tươi, trông rất mát mắt. Đọc theo xa lộ, thích nhất là những con suối quanh co uốn lượn với hai bên bờ là những hàng cây um tùm như những khu rừng nhỏ. Cỏ ở đây lúc nào cũng xanh muốt, mà người ta cũng không cần gặt hé thống tuồi tự động.

Hệ thống xa lộ Canada hiện giờ thì không bằng California, lề xa lộ dành cho xe đậu khi gấp trường hợp bất trắc (emergency) hay còn trái đá chũ chưa được tráng nhựa, mỗi khi xe đậu lại, bụi bay mù mịt. Những bảng chỉ dẫn trên xa lộ cũng khác hơn ở Mỹ và dùng cả hai thứ tiếng Anh và tiếng Pháp.

Đơn vị đo lường của Canada thì dùng cả hai hệ thống vừa Mỹ Anh (standard) vừa thập phân (metric), như chiều dài trên đường thì dùng cây số (kilometer) nhưng đo nhà đất thì lại dùng feet. Đơn vị đo dung tích như xăng thì bán theo lit nhưng với trọng lượng như cân trái cây hay thịt cá thì lại dùng pound. Có lẽ đó là sự phối hợp giữa Anh và Pháp, là hai nhóm người khám phá ra vùng đất Canada từ thuở xa xưa. Ngôn ngữ cũng vậy, vùng

Ontario và thủ đô Ottawa, cả hai thành phố cùng nằm trong tỉnh Ontario, thì nói tiếng Anh, nhưng thành phố Quebec, thuộc tỉnh Quebec, thì lại nói tiếng Pháp. Phụ nữ Hoa Kỳ thường có dáng dấp đầy đà, điểm một chút thô kệch nhưng đàn bà Canada thì thon nhỏ hơn, mũi cao, mắt hơi xếch, loáng thoáng nét đồng phươnbg như phụ nữ Pháp.

Nhà cửa ở đây, vì phải chịu đựng sức nặng của tuyết vào mùa đông, nên mái dốc hơn và tường bên ngoài được xây bằng gạch thay vì chỉ tô một lớp stucco sần sùi kiểu Mĩ Tây Cổ như ở Cali. Cũng như miền đông bắc Hoa Kỳ, ở Canada nhà nào cũng đều có tầng hầm (basement) xây bằng xi măng chắc chắn dùng làm nền móng chịu đựng cho cả ngôi nhà. Tầng hầm thường là nơi để chứa đồ, nhưng người Việt chúng ta thường sửa sang lại thành một đơn vị gia cư, có đầy đủ bếp núc và nhà tắm. Nhiều người trang trí tầng hầm thành một phòng nghe nhạc với sàn nhảy bóng lóng, tường được gắn kiếng và trên trần là giàn đèn đủ màu với quả cầu xoay, không khác gì một vũ trường ở nam Cali.

Karaoke rất được dân ta ở Canada ưa chuộng, thường trong cuộc họp mặt nhu sinh nhật của con nít hay thượng thọ của người già, sau trà dự tửu hậu là tới màn karaoke. Quí vị cao niên thì lên ca tân cổ giao duyên "Máu nhuộn bái Thượng Hải" hay "Xuân này con không

về". Trung niên thì "Mười năm tình cũ" hay "Buồn vương màu áo". Còn con nít thì "Saigon đẹp lắm, Saigon ơi, Saigon ơi!". Thật là một môn giải trí lành mạnh, thích hợp cho mọi lứa tuổi.

Giá nhà ở Toronto thì cũng đất ngang ngửa với quận Cam. Điểm lạ là nhà mới được bán thường chỉ có hệ thống suối mà không có hệ thống lạnh, và lối xe vào ga ra (driveway) chỉ để đất trống mà không đổ xi măng, có lẽ chờ cho thế đất ổn định. Người mua nhà sau đó phải kêu thợ đến gắn máy lạnh và đổ nhựa trải đường (asphalt) trên lối xe vào, không tráng xi măng được, vì lạnh sẽ nứt. Vì vậy, trên các báo Việt phát hành tại Toronto, thường nơi mục quảng cáo sửa chữa nhà cửa, có thêm các công việc như vừa nói hay nhận biến cải tầng hầm thành đơn vị gia cư hay phòng giải trí.

Dân VN ta ở Canada, cũng như California, bước đầu định cư thì mướn apartment ở ngay trung tâm thành phố. Nhưng sau khi đời sống đã ổn định, công ăn việc làm khá hơn, thì mua nhà ở vùng ngoại ô, vừa yên tĩnh lại vừa an ninh. Di làm có xa hơn nhưng đã có xe mới thì lo gì. Đỡ phải vừa di làm vừa pháp phòng, không biết cái TV Sony và giàn máy Laser disc Karaoke Pioneer mới mua có bạn nào mượn đỡ hay không? Ở Santa Ana thì mua nhà ở Anaheim Hills hay Laguna Beach, còn ở Toronto thì dân ta tây tiến về vùng Mississauga. Cách đây 20 năm, Mississauga chưa có tên trên bản đồ, nhưng

ngày nay đã trở thành một thành phố lớn với gần 300,000 dân, gồm đủ mọi sắc tộc. Một khu thương xá lớn, có lối kiến trúc Trung Hoa, với cột to và mái ngói đỏ và cổng tam quan phía ngoài, có tên là Mississauga Chinese Center, được xây cất cách đây 4 năm, tại góc đông nam của hai con đường Dundas và Cawthra. Trong khu phố Tàu này, có gần phân nửa cửa tiệm mà người mua hàng có thể dùng tiếng VN. Ngoài chợ thực phẩm Tân Hưng, trong khu này còn có Phở Hòa, Phở 88 với hương vị phở Mũi Tàu Phú Lâm (Chợ Lớn), các tiệm fast food như Đồng Khánh, Mỹ Lê Hoa và các phòng uốn tóc, video, băng nhạc, văn phòng du lịch, luật sư, thuốc bắc, châm cứu, vv...

Ngoài khu phố Tàu này, chợ và nhà hàng á đông cũng như các cơ sở thương mại khác của người VN tọa lạc rải rác nhiều nơi ở Mississauga. Có ăn tiêm xám ở đây mới thấy rằng có rất nhiều món và ngon hơn các nơi khác, kể cả Hong Kong và Little Saigon. Vì vậy, mỗi sáng cuối tuần, thực khách phải sắp hàng chờ đợi dài dài. Nhà hàng sạch sẽ, trang trí đẹp mắt, nữ tiếp viên mặc xường xám bằng lụa, có cô lại được trang bị bằng điện thoại không dây, chắc là ở cấp quản lý? Nay giờ trên đường từ phi trường về nhà, xe đã chạy qua những vùng ngoại ô với những biệt thự xây kiên cố theo kiến trúc Âu châu trên những bãi cỏ xanh rì. Bay giờ chúng ta hãy đi vào thành phố Toronto.

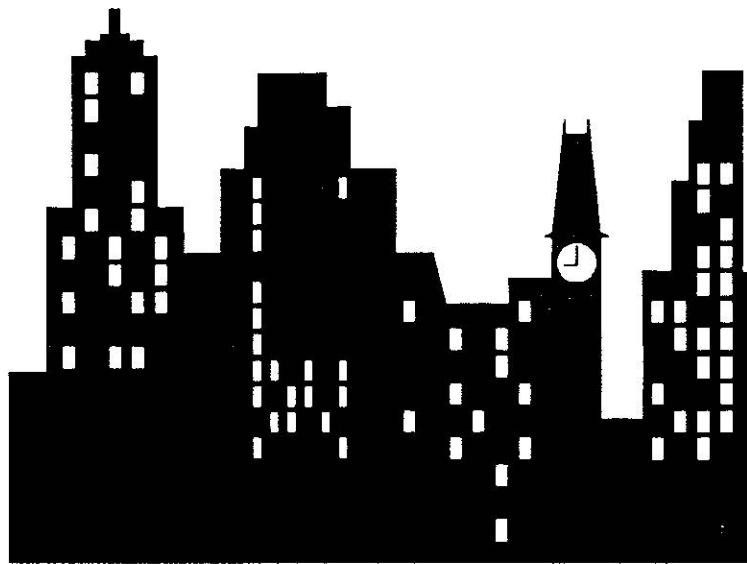
Giữa hai cuộc thế chiến, Toronto là một thành phố buồn, chẳng có gì hấp dẫn du khách. Ngay thời thập niên 1950, người dân Toronto, mỗi khi muốn khi muốn du hí, còn phải lái xe qua Detroit, cách Toronto 4 giờ lái ở về hướng tây nam hay Buffalo, 40 phút xe chạy về hướng nam, qua thác Niagara.

Ngày nay tình thế đã đổi chiều. Toronto không phải là thủ đô của Canada, nhưng là một thành phố lớn, qui tụ đến 3 triệu 2 dân và gần 2/3 là dân từ các nơi khác đổ về. Người dân da trắng nói tiếng Anh, các cộng đồng thiểu số gồm có dân da đen. Nhóm da đen tại đây nguồn gốc của họ không phải từ Phi châu như ở hoa Kỳ, mà lại đến từ đảo Jamaica, nên hiền hòa, ít hiếu động hơn. Cộng đồng thứ nhì người ta nhìn thấy là cộng đồng người Hoa. Vì

trong tương lai, Hoa Lục sẽ tiếp thu Hong Kong, nên người dân Hong Kong từ mấy năm nay có khuynh hướng di dân sang các nước khác, mà đông đảo nhất có lẽ là sang Canada. Nhóm thiểu số kế tiếp có lẽ phải kể là cộng đồng người Ấn Độ. Trong các khu nhà mới ở ngoại ô,

người ta thường gặp các phụ nữ Ấn Độ trong quốc phục.

Điểm đa văn hóa nổi bật hơn hết khi một buổi sáng tôi ra Chinatown thành phố Mississauga thì thấy một gia đình người Ấn đang đi chợ Tàu. Dàn ông Ấn ở đây không làm bác sĩ hay kỹ sư như ở Hoa Kỳ, mà một số đông lại đi làm tài xế taxi hay đứng bán xăng. Một lần đi đổ xăng, tôi vào cây xăng, đưa tiền trước, thì người đàn bà Ấn Độ coi cây xăng nói là tiền để dây, cứ ra đổ đi, bao nhiêu thì sẽ tính, tôi mới biết rằng ở đây không cần phải đưa tiền trước như ở Cali, và bà bán

xăng chắc biết là tôi từ Mỹ sang.

Vật giá nói chung ở Canada đắt hơn California. Ở VN, lấy giá gạo đo lường mức sinh hoạt, ở đây lấy giá xăng, vì giá xăng tăng thì tất cả mọi thứ đều tăng. Xăng ở đây, trong lúc tôi sang chơi, được bán 50 xu Canada một lít, thì một gallon phải là 1

đồng 9 tiền Canada, tính ra đô la mỹ là 1.48 (IUSD = 1.28CAN) trong khi ở Cali, nếu đổ ở Arco và xăng unlead chỉ phải trả 1.17 tiền Mỹ. Chợ thực phẩm ở Canada thì giống như ở Mỹ nhưng mọi thứ đều đắt hơn. Sữa tươi thì không có thùng 1 gallon mà phải mua từng hộp nhỏ bằng giấy hay bịch nylon. Khi lấy xe đẩy trong chợ thì phải bỏ một miếng 25 xu vào ổ khóa mới lấy xe ra được và khi trả xe thì lấy 25 xu trả lại. Có lẽ làm như vậy, chủ chợ khỏi phải tốn tiền thuê người đi nhặt xe ở các khu phố. Đồng kim loại 25 xu của Mỹ cũng xài được ở Canada. Một đồng Canada thì

bằng kim loại, chỉ hai đồng trả lên mới được in bằng tiền giấy, và tất cả đều có in hình nữ hoàng Anh, vì Canada nằm trong Liên Hiệp Anh. Thành phố Toronto thì không xô bồ, đông đảo như New York hay Tokyo mà êm đềm, thanh lịch giống như San Francisco. Nó cũng có xe điện (streetcar) chạy giữa đường và hệ thống xe điện ngầm tân tiến, sạch sẽ, không thấy các chữ vẽ bậy (graffiti) trên các toa tàu. Phía nam Toronto là hồ Ontario, to như biển, nhìn không thấy bờ bên kia, nhưng nước lại ngọt và

rất lạnh. Du khách có thể xuống phà, sang đảo Toronto chơi. Trên đảo là công viên, không cho xe chạy, chúng ta có thể thuê xe đạp, hai chiếc ghép lại chở được ba, bốn người hoặc xuống du thuyền hay tắm hoặc phơi nắng trên bãi. Nhưng ăn thì không nên ăn ở đảo, vì các nhà hàng ở đây tính giá khá đắt.

Từ đảo qua phà trở về thành phố Toronto, thì bến phà ở cuối con đường Yonge St. Đây là con đường chính của Toronto chạy từ nam lên bắc. Đi bộ dọc theo đường Yonge St, chúng ta sẽ đi ngang qua những ngân hàng cao ngất ngưởng, những khu mua sắm nổi tiếng, cổ xưa như The Bay hay tiên tiến như Eaton Centre, tọa lạc ở ngã tư Yonge và Queen St. Quẹo trái qua đường Queen, chúng ta sẽ tới công trường Nathan Phillips, nơi đây có tòa thị chính cũ và to lớn như Vương Cung Thánh Đường, do nhà kiến trúc có tên E.J. Lennox hoàn tất việc xây cất vào năm 1899. Bên cạnh là tòa thị chính mới, được khánh thành vào năm 1965 bởi kiến trúc sư Viljo Revell. Tại công trường này, các hội đoàn người Việt tại Toronto thường tổ chức lễ thượng cờ hàng năm.

Tiếp tục đi bộ trên con đường Queen St, hướng về tây, khách lảng du sẽ nhận ra những nét đặc đáo của con đường này: những xe ngoại quốc đắt tiền đậu dọc lề đường. Hai dãy phố hai bên đường rất cổ xưa, có lẽ có trên 100 năm, với những hàng cà phê mà dân chơi

Canada tụ tập tán dóc hay ngầm người qua lại. Đến xuống thì con đường này khỏi chê: thứ gì cũng có! Đến ngã tư Queen và Apadian Ave, thì du khách bỗng giật mình, vì tưởng đã lạc qua Hong Kong, vì con đường Spadina từ Queen ở hướng nam lên đến College St ở hướng bắc là trung tâm của phố Tàu (Chinatown). Phố Tàu Toronto là khu phố Tàu lớn nhất ở Bắc Mỹ, vì có hơn 100,000 người Hoa sinh sống tại Toronto.

Trên đường Spadina này, có những siêu thị Tàu bốn năm tầng lầu. Những thương xá to lớn và rộng lẫy hòn Phú Lộc Thọ ở Little Saigon. Trái cây nhiệt đới nhu vải, nhãn, xoài, mãng cụt, sầu riêng, mãng cầu được bày bán đầy đường. Những món trang trí, những đồ kỷ niệm đồng phuơng đều không thiếu ở đây. Có những hòn non bộ với suối chảy róc rách và khói sương bàng bạc bốc lên bán với giá 2,000 Canada.

Người Việt cũng xâm nhập được vào Chinatown Toronto. Có khoảng 30% cửa hiệu ở đây do người Việt hay Việt gốc Hoa làm chủ. Họ làm đủ mọi nghề như ở những nơi khác có đồng người Việt, như nhà hàng ăn, quán cà phê với nhạc karaoke, sách báo, băng nhạc, video, kim hoàn, thảm mỹ viện, văn phòng du lịch, luật sư, bác sĩ, nha sĩ, vv... Ở về phía bắc Toronto, là khu sửa chữa xe hơi thuộc các thành phố như Weston, North York, người VN còn làm nghề sơn sửa xe hơi, với máy móc tối

tân, ký hợp đồng với các hãng bảo hiểm và các hãng bán xe Canada.

Ngay bên cạnh phía tây đường Spadina, có khu chợ tên là Kensington Market, mà dân ta quen gọi là chợ Do Thái, giống như khu Chợ cũ Hàm Nghi ở Saigon, nghĩa là bán thực phẩm như rau cải, cá tôm, sò ốc, gà vịt, phó mát, gia vị của đủ mọi thứ nước trên thế giới và những tiệm bán quần áo cũ thuộc nhãn hiệu danh tiếng. Khu này cũng rất hấp dẫn du khách ngoại quốc múa tìm nơi lạ vì nó có đủ màu sắc, chủng tộc, âm thanh, mùi vị hỗn hợp khó tìm thấy ở những nơi khác. Nhưng ở đây, du khách nên cẩn thận, coi chừng bị móc túi. Tuy nhiên, nói chung, ở Canada, an ninh tốt hơn ở Mỹ và các nước Âu châu, vì tội ác rất thấp và ít thấy bồng dáng cảnh sát.

Đến Toronto mà không đi thác Niagara thì quả là một điều thiếu sót, vì nó chỉ cách có hơn một giờ xe chạy về hướng tây nam, dọc theo bờ hồ Ontario. Đến đây, du khách sẽ thấy một kỳ quan, sự hùng vĩ của thiên nhiên với hai thác vĩ đại, có tên là thác Móng Ngựa và thác Mỹ, vì nằm bên biên giới Mỹ, với chiếc cầu biên giới nằm vắt ngang, để nơi ấy du khách có thể "Ngồi đây soi bóng bên dòng nước lũ. Cầu cao nghiêng dốc trên dòng sông sâu". Để rồi: "Trên cầu biên giới. Lặng nghe dòng đời từ từ trôi!"